

Veaceslav GUȚAN,

lector superior al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

SPĂLAREA BANILOR: CONCEPT ȘI CARACTERIZARE

Spălarea de bani este un fenomen strâns legat de economia subterană, perceput ca activitate desfășurată cu încălcarea normelor juridice. Aceasta presupune căi prin care infractorii procesează mijloace bănești ilegale sau „murdare”, provenite din practicarea activităților ilicite (veniturile din comerțul cu droguri, traficul de ființe umane, fraudă, furtul etc.), prin intermediul unor transferuri și tranzacții succesive, până când sursa fondurilor acaparate ilegal devine neclară și banii capătă aparența fondurilor activelor legitime sau „curate”¹.

În ultimii ani, problemei combaterii spălării banilor i se acordă o importanță deosebită, devenind un imperativ al timpului. Această oportunitate a determinat studierea fenomenului în cauză, fiind atribuit un rol important atât științific, cât și practic posibilelor căi de contracarare eficientă a spălării banilor. În linii generale, spălarea banilor poate avea un impact negativ asupra societății în ansamblu; în urma legalizării se prejudiciază nu numai anumite sectoare ale economiei, ci și luând în considerare proporțiile infracțiunilor de acest gen, interesele strategice ale țării².

Tranziția R. Moldova la economia de piață, intensificarea ineficienței, inflexibilității și izvoarele sistemelor de raporturi economice stabilite în cadrul mediului social, precum și varietatea relațiilor de producere reale au avut loc în condițiile lărgirii fenomenului economiei subterane. Pentru R. Moldova este caracteristic un anumit spectru de activități economice ilicite, a căror practicare aduce venituri colosale. Mijloacele bănești obținute în urma comercializării producției sau mărfurilor sustrase sunt investite în unele cazuri în procurarea acțiunilor. La întreprinderile unde au avut loc sustragerile, infractorii devin coproprietari ai întreprinderilor respective. O altă realitate a situației economice din republică este că la efectuarea operațiunilor de import-export este folosită intermedierea ilicită a „firmelor-fantomă” pentru scoaterea din circuitul economic oficial a mărfurilor și a mijloacelor bănești. Milioane de

¹ Hotărârea Guvernului RM, nr. 632 din 05.06.2007, „Privind aprobarea strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului”.

² Materialele seminarului „Infracțiuni financiare și spălarea banilor”, Chișinău, 5-8 februarie 2002.

dolari SUA și altă valută nu a fost repatriată de la exportul de mărfuri, dintre care aproximativ 30 la sută tănuite și scoase din circuitul economic oficial. Nu este exclus faptul întoarcerii acestor sume bănești ca investiții străine utilizate în scopul fondării întreprinderilor mixte. Aceste operațiuni economice includ fenomenul de „spălare a banilor”.

Evident că existența economiei subterane este extrem de importantă pentru producerea „banilor fierbinți”, care se termină cu transformarea masivă a capitalurilor internaționale, speculative. Aceste activități economice sunt întreprinse cu scopul de eludare a prevederilor de ordin fiscal. Drept consecință, veniturile obținute în urma acestor tranzacții trebuie ascunse până când pot fi scoase la iveală fără riscuri sub forma unor resurse legale care pot fi consumate sau investite. De aceea, ca și economia oficială, economia subterană dispune de o filieră internațională prin care circulă „capitalul cenușiu”. Aceasta are tendințe de a părăsi țara respectivă pe căi ilegale, prin intermediul a ceea ce reprezintă teatrul de operații pentru criminalitatea internațională³. Astfel, putem conchi- de că veniturile ilicite se formează prin una din următoarele două metode:

- prin crearea sau dobândirea în urma comiterii infracțiunilor în afara ciclului ilegal al economiei, adică în sectorul criminal al economiei subterane.
- prin scoaterea din economia oficială în sectorul criminal al economiei subterane în urma săvârșirii unei acțiuni pasibile de răspundere, iar mai apoi prin introducerea venitului ilicit în sectorul legal.

Prima metodă este specifică pentru infraționalitatea obișnuită, iar a doua pentru cea a „gulerelor albe”, economică și fiscală.

Legalizarea spălării banilor obținuți pe cale criminală, „bani murdari”, constituie o condiție necesară pentru funcționarea criminalității în domeniul economic. Mijloacele financiare sau bunurile obținute din businessul criminal ar putea fi reciclate fără vreun pericol pentru infractori. Lupta cu spălarea banilor murdari constituie unul din cele mai eficiente mecanisme de contracarare a sistemului economic criminal pentru a nu permite destabilizarea financiară a oricărui stat. Anume legalizarea capitalului neoficial permite criminalității să obțină toate tipurile de proprietate și să instaureze controlul propriu asupra sistemului economic și chiar politic al statului. De aici rezultă că legalizarea veniturilor ilicite constituie o legătură esențială dintre economia deschisă și sectorul criminal al economiei subterane.

Ultimii ani demonstrează că activitatea criminală a luat proporții internaționale, iar aspectele financiare ale crimei complexe se datorează progresului tehnologic rapid. Crima organizată internațională este o problemă enormă, complexă. Pentru soluționarea problemei existente tot mai multe țări întreprind măsuri pentru nu a permite structurilor criminale organizate accesul la sistemul lor financiar. Criminalii internaționali nu au frontiere geografice și

³ C. Voicu, *Spălarea banilor murdari*, Ed. SZL VI, București, 1999, p. 135.

pot găsi locuri unde să se ascundă.

Spălarea banilor proveniți din operațiuni criminale este numai unul din multiplele aspecte ale unui proces mult mai vast, bazat, pe de o parte, pe tranzacții financiare globale imense care cresc continuu, iar pe de altă parte, pe investițiile și tranzacțiile comerciale care au loc în economia reală. Piețele financiare internaționale operează zilnic tranzacții în valoare de sute de miliarde de dolari, din care numai o mică parte par a fi legate direct de comerțul mondial. Banii murdari nu reprezintă decât o mică parte din banii fierbinți, iar în ceea ce privește prima categorie, există o distincție clară între banii murdari, pentru că provin din tranzacții criminale, și cei care sunt câștigați legal și devin murdari, deoarece deținătorii lor optează pentru practici precum evaziunea fiscală și exportul ilegal de capital. În orice caz, o mare parte a lichidităților speculative este formată din capital care ar trebui numit „cenușiu”, pentru că în general identitatea deținătorului rămâne necunoscută. La sfârșitul zilei, masa de bani fierbinți este conectată la operațiuni ilegale pe scară largă. Banii fierbinți circulă în toată lumea prin aceleași canale geografice și instituționale deschise criminalității și folosite de aceasta. Pentru transferul dintr-un loc în altul, se utilizează aceeași tehnologie prin care se acumulează banii în aceleași locuri și în aceleași bănci.

În mod evident, cele mai cunoscute surse de bani murdari care dispar într-un loc pentru a apărea și mai puternici în altul sunt: traficul de droguri, livrările de armament, traficul de aur, bijuterii și pietre prețioase, traficul de ființe umane, corupția politică, evaziunea fiscală, contrabanda și falsificarea banilor.

Cu toate că spălarea banilor murdari a început să fie considerată ca infracțiune recentă, de fapt, acest fenomen datează încă în evul mediu, când cămătăria era condamnată de Biserica catolică fiind considerată o crimă de gravitate traficului de droguri din ziua de azi, dar și un păcat capital al negustorilor și cămătarilor care anticipau tehnicile moderne de ascundere, transferare și spălare a banilor murdari. Obiectivul lor principal era acela de a ascunde dobânzile mascând sau deschizând existența lor. Când negustorii negociau împrumuturile, ei lăsa să se înțeleagă faptul că dobânda prezintă penalizarea pentru întârzierile survenite în returnarea banilor împrumutați în baza unor acorduri stabilite de la bun început cu clienții lor.

Toți cămătarii considerau că dobânzile obținute erau profituri reale pentru utilizarea a ceea ce în prezent se numește „firmă-fantomă”. Capitalul era împrumutat unei companii, apoi retras sub formă de profit, iar dobânda care era obținută de la împrumut nu se realiza în realitate sub forma nici unui fel de profit. Toate aceste trucuri prin care se urmărea înșelarea autorităților bisericești au în prezent echivalente în tehnicile de spălare a banilor murdari. Deci se poate spune că spălarea banilor are o istorie îndelungată. Același lucru se poate spune și despre paradisurile financiare. Printre primii utilizatori ale acestora se numără pirații care operau în sec. al XVII-lea în Europa și în cele două Americi. Existau atunci locuri multe care își deschideau cu ușurință porțile pentru a depozita averile piraților, când apăruse o competiție între statele mediteranene pentru a

atrage sumele bănești, oferindu-le amnistii în schimbul unor sume de bani.

Termenul „spălare a banilor” apare în anii 1920, când personalități ca Al Capone și Bugs Moran au deschis spălătorii în Chicago pentru a-și spăla banii murdari, iar bandele stradale căutau să dea o explicație legitimă banilor pe care îi obțineau din activități infracționale⁴. Deci pare foarte simplu acest proces, rămânând un nucleu strategic de spălare de bani indiferent de complexitatea lor. La ora actuală, spălarea banilor atrage atenția în mod deosebit atunci când este asociată cu traficul de droguri. Oricât ar fi de întreprinzători infractorii de toate tipurile de la falsificatori și până la contrabandiști, ei trebuie să spele profiturile obținute prin două căi: originea banilor poate deveni probă în instanță, iar ei riscă să fie condamnați. Banii în sine pot deveni ținta unor investiții; indiferent cine este autorul concret al acțiunii de spălare a banilor sau oricât de ciudate sunt formele pe care le ia acest proces, principiile operaționale sunt neschimbătoare.

Spălarea banilor este o expresie de origine americană utilizată inițial de structurile crimei organizate pentru a desemna reinvestirea în afaceri ilicite a banilor obținuți din asemenea afaceri utilizând în acest scop circuite financiare naționale și internaționale⁵.

Totodată, trebuie făcută o distincție clară între banii care sunt murdari datorită modului în care sunt câștigați și banii care devin murdari prin faptul că posesorii „banilor curați” se sustrag de la plata impozitelor sau de la controalele burselor. Trebuie menționat că atât spălarea banilor murdari, cât și tranzacțiile cu banii cenușii urmează în foarte multe cazuri căile ce trec prin țările cunoscute drept „paradisuri financiare”, adică prin acele locuri unde pot fi efectuate tranzacții numeroase fără nici o posibilitate de control și supraveghere din cauza absenței reglementărilor adecvate sau în care reglementările sunt foarte permissive, facilitând și încurajând circulația financiară mondială, ilegală.

Spălarea banilor este infracțiunea sec. XX, care prezintă un pericol deosebit pentru securitatea statului și celei mondiale: economică, politică, socială, culturală, ecologică și militară. Datorită progresului tehnic și rețelei tehnico-informaționale, specificul spălării banilor s-a schimbat radical. Cel mai răspândit procedeu de spălare a banilor se efectuează prin trei faze:

1. Introducerea banilor murdari în circuitul legal. Formele principale ale primei faze sunt:

- a. schimbarea banilor murdari în altă valută;
- b. eschivarea de la identificare prin intermediul folosirii firmelor sau persoanelor fictive;
- c. procurarea bunurilor imobiliare, a hârtiilor de valoare și a metalelor prețioase sau acordarea creditelor. Aceste forme de legalizare a banilor murdari

⁴ „Paradisuri financiare, secretul bancar și spălarea banilor”, sinteze, documente, nr. 1/2000, București, Ed. Ministerul de Interne, 2000, p. 121.

⁵ Gh. Nistoreanu, C. Păun, *Criminalitatea financiar bancară, spălarea banilor*, studiu prezentat la simpozion „Noi forme de criminalitate”, București, 1993.

sunt folosite de către infractori care au însușit ilegal mijloace bănești în proporții nu prea mari. La legalizarea banilor murdari în proporții deosebit de mari infractorii care comit infracțiunile respective efectuează acest proces tehnic prin intermediul instituțiilor financiar-bancare.

În țările europene, faza dată se numește „critică”. Scopul infractorilor – prima fază constă în introducerea banilor murdari prin contul bancar, prin înșelare, mituire sau amenințarea persoanelor responsabile de identificarea clienților. Conform articolului 4, 5 al Legii R. Moldova „Despre preîntâmpinarea și combaterea fenomenului spălării banilor” din 15 noiembrie 2001, instituțiile-financiar-bancare au obligația să identifice clienții pentru orice tranzacție a cărei mărime minimă pentru persoanele fizice în numerar depășește suma de 100 000 lei, persoanelor juridice 300 000 lei, în România 10 000 euro, în Federația Rusă 10 000 dolari SUA.

2. Sumele din conturile de colectare sunt virate în țările străine printr-un șir de operațiuni a căror complexitate are drept scop împiedicarea procesului de identificare a sumei reale de bani. În faza dată, sunt separate veniturile ilegale prin executarea mai multor operațiuni complexe. Ca rezultat, urmele apariției veniturilor dobândite ilegal dispar, iar banii murdari capătă statut legal. Pentru efectuarea cu succes a spălării banilor, spălătorii folosesc firme fictive, documente false, contracte fictive.

3. Investirea capitalului transferat în afaceri licite și returnarea beneficiilor care de această dată au aspect curat, ceea ce justifică întregul complex operațional. Spălarea banilor în R. Moldova se efectuează în mare parte prin intermediul firmelor-fantomă și sprijinite de persoanele cu funcții de răspundere ale băncilor comerciale. Firmele-fantomă sunt constituite printr-un mod neobișnuit având ca proprietari persoane fictive (vagabonzi, alcoolici, narcomani, persoane decedate), iar la darea de seamă contabilă semestrială numărul acestora în R. Moldova crește zi de zi. Conform datelor Secției de prevenire și combatere a fenomenului spălării banilor a Procuraturii Generale, investigând cazurile de spălare a banilor, au fost depistate următoarele firme implicate în legalizarea banilor murdari, și anume: SRL „Banirtex” suspectă de 50 mln lei, SRL „Repostaz” implicată în spălarea a 37 mln lei și peste 5000 dolari SUA. Mai sunt și alte firme necunoscute publicului larg: „Trans Word”, „Vastront”, „Itace Lux” etc., care doar în câteva luni au legalizat circa 500 mln lei. Pentru serviciile acordate infractorilor, spălătorii primesc bani de la un procent până la 8 procente din suma legalizată. Banii murdari sunt transferați prin contrabandă în alte țări. Infractorii din R. Moldova legalizează banii murdari prin procurarea bunurilor imobiliare, automobilelor luxoase, imobilelor peste hotare, construiesc castele și contribuie la înflorirea businessului în țările străine. Infractorii păstrează sumele de bani legalizați în băncile străine, o parte din ei fiind transferați în R. Moldova pentru a fi investiți în afaceri legale. Investirea banilor spălați depinde foarte mult de profesionalismul infractorului sau al consultanților acestuia în ramura respectivă, majoritatea acestor investiții străine fiind rezultatul spălării banilor⁶.

⁶ *Criminalitatea organizată și economia tenebroasă în RM*, Ed. ARC, 1999.

Activitățile de bază ale organizațiilor criminale din țară sunt: comercializarea ilegală a substanțelor narcotice, escrocheria, corupția, jafurile, contrabanda, migrația ilegală, prostituția, fabricarea și punerea în circulație a bancnotelor false și spălarea banilor. Organizațiile criminale din R. Moldova activează nu numai pe teritoriul statului nostru, ci și în alte țări, și anume: Rusia, Ucraina, România, Grecia, Italia, Germania, Turcia. Organizațiile criminale și-au împărțit timp îndelungat sfera de influență pe teritoriul R. Moldova. Procesul îndelungat de includere a formațiunilor criminale menționate în economia republicii a permis unora dintre ele să acumuleze capital solid care în prezent este legalizat în mare parte și continuă să spele bani prin intermediul structurilor bancare, financiare și comerciale create de-a lungul anilor în R. Moldova. Organizațiile criminale din R. Moldova legalizează banii murdari prin cele trei faze descrise mai sus. În faza a doua sunt implicate statele Turcia, Bulgaria, în faza a treia investesc banii spălați în SUA, Franța, Rusia, Germania, România și o parte în R. Moldova. În urma spălării banilor, organizațiile criminale au un câștig enorm, prin dobândirea unui venit profitabil, prin investirea banilor spălați în economia țării de la care primesc venituri suplimentare, influențează asupra organelor de drept și statale în economia și politica statului, criminalii se transformă în comercianți și drept rezultat obțin un nume stimat și respectat în societate, rămânând nepedepsiți pentru infracțiunile comise⁷.

Fenomenul spălării banilor a fost gândit de organizațiile criminale în scopul tănuirii multor acțiuni de autoritățile statale. Beneficiind de putere financiară considerabilă, demnă de invidiat, aceste grupuri s-au dotat cu tehnologii de ultimă oră (computere, telefonie mobilă), care le permit contacte imediate și eficiente cu partenerii de afaceri din toate zonele lumii.

Pentru diminuarea fenomenului criminalității economico-financiare, și anume spălarea de bani, consider oportună realizarea unui complex de măsuri necesare în colaborare cu organele de drept și cu cele statale ale R. Moldova, precum și organismele internaționale.

Bibliografie:

1. Hotărârea Guvernului RM, nr. 632 din 05.06.2007, „Privind aprobarea strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului”.
2. Materialele seminarului „Infracțiuni financiare și spălarea banilor”, Chișinău, 5-8 februarie 2002.
3. Gh. Rusu, *op. cit.*, p. 81-89.
4. C. Voicu, *Spălarea banilor murdari*, București, Ed. SZL VI, 1999, p. 135.
5. Sinteze, documente, nr. 1/2000, „Paradisuri financiare, secretul bancar și spălarea banilor” în București, Ed. Ministerului de Interne, 2000, p. 121.
6. Gh. Nistoreanu, C. Păun, „Criminalitatea financiar bancară, spălarea banilor”, studiu prezentat la simpozion „Noi forme de criminalitate”, București, 1993.
7. *Criminalitatea organizată și economia tenebroasă în RM*, Ed. ARC, 1999.
8. C. Voicu, *Criminalitatea afacerilor*, București, 1999.

⁷ C. Voicu, *Criminalitatea afacerilor*, București, 1999.